

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана
Шевчука

РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ
Основи композиції та кольорознавства

спеціальність А4 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)

А Освіта

освітня програма «Середня освіта (Образотворче мистецтво)»»

Художньо-педагогічний факультет

2025-2026

Робоча програма з дисципліни «Основи композиції та кольорознавства» для
здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта (Мистецтво.
Образотворче мистецтво)

Мова навчання українська.

Розробник: Власюк О.П, к. пед. н., доцент кафедри образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва РДГУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука

Протокол від 25 вересня 2025 року № 8

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЮК

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією художньо-
педагогічного факультету

Протокол від 29 вересня 2025 року № 8

Голова навчально-методичної комісії

Олена ВЛАСЮК

ÓВласюк О.П., 2025 рік
ÓВласюк О.П., 2025 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 12	Галузь знань А Освіта	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність А4 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1,2-й	1,2-й
(назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 360		1,2,3-й	1,2,3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год (1 сем), 2 год (2 сем), 2 год (3 сем),	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		40 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		80 год.	26 год.
		Самостійна робота	
		240 год.	320 год.
		Вид контролю:	
		1 сем –залік, 3 сем - екзамен	

Передумови для вивчення дисципліни

Для опанування дисципліни «Основи композиції та кольорознавства» зазвичай передбачаються такі передумови:

- базові знання з академічного рисунку;
- розуміння пропорцій, форми, світлотіні;
- ознайомлення з техніками роботи з кольором;
- загальне уявлення про художні стилі, напрямки та їхні композиційні особливості;
- знання властивостей матеріалів (олівець, туш, акварель, гуаш, акрил тощо);
- навички роботи з різними графічними матеріалами.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни «Основи композиції та кольорознавства»

Мета дисципліни

Надати студентам теоретичні знання та практичні навички з основ композиції та кольорознавства, сформувати здатність до творчого застосування законів композиції і гармонії кольору у художній діяльності.

Завдання дисципліни

У процесі вивчення курсу студенти повинні:

1. Ознайомитися з основними поняттями, категоріями та законами композиції.
2. Засвоїти теоретичні основи кольорознавства та закономірності кольорових поєднань.
3. Навчитися аналізувати художні твори з точки зору композиційної побудови та використання кольору.
4. Оволодіти методами побудови площинної та просторової композиції.
5. Розвинути вміння працювати з кольором, добирати гармонійні колірні гами відповідно до художнього завдання.
6. Сформувати здатність творчо застосовувати принципи композиції та кольорові рішення у практичній (образотворчій, проектній) діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування загальних та фахових компетентностей

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК 6. Здатність до оволодіння методикою пошуку художньої ідеї, образотворчою грамотою, прийомів використання матеріалів, технік і технологій з метою самостійного фахового сприйняття, аналізу та створення мистецького твору.

ФК 7. Здатність до оволодіння фаховим понятійно-категоріальним тезаурусом, розуміння предмету і завдань художньої творчості в контексті сучасної культури.

ФК 9. Здатність до практичної художньої діяльності в галузі образотворчого мистецтва.

Програмні результати навчання

ПРН 7. Знання художніх, технічних та технологічних особливостей роботи в матеріалі, уміння їх використовувати в освітньому процесі і самостійній творчій діяльності.

ПРН 14. Уміння застосовувати методику пошуку художньої ідеї, володіння образотворчою грамотою, прийомами використання матеріалів, технік і технологій з метою самостійного фахового сприйняття, аналізу та створення мистецького твору.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи композиції

Лекції (20 год., 10 тем × 2 год):

1. Поняття композиції в образотворчому мистецтві. Закони та принципи композиції.
2. Ритм у композиції. Види ритму, закономірності повтору форм.
3. Симетрія та асиметрія. Пропорції, масштаб та їх роль у побудові композиції.
4. Центр композиції, домінанта та акценти. Засоби виділення головного.
5. Рівновага та гармонія елементів композиції. Контраст і нюанс.
6. Лінійна перспектива у композиції. Закони побудови простору.
7. Повітряна перспектива. Світлотінь як засіб просторової виразності.
8. Площинна композиція. Засоби організації площини (лінія, пляма, фактура).
9. Просторова композиція. Особливості побудови об'ємно-просторових форм.
10. Зв'язок композиції та кольору. Вступ до кольорознавства, колір як композиційний засіб.

Лабораторні заняття (40 год., 20 тем × 2 год.) :

1. Вправи на пропорційні відношення елементів у композиції.
2. Побудова площинної композиції з використанням симетрії.
3. Виконання асиметричної площинної композиції.
4. Виконання графічних вправ на ритм (повторення елементів).
5. Створення композиції з урахуванням масштабу форм.
6. Виконання композиції з виділенням центру.
7. Практика створення композиції з домінантою.
8. Створення композиції з використанням акцентів.
9. Вправи на рівновагу елементів у площині.
10. Композиція з контрастом форми та розміру.
11. Побудова композиції з нюансними співвідношеннями.
12. Виконання вправ на гармонізацію елементів площини.
13. Ознайомлення з основами перспективи. Прості вправи з лінійної перспективи.
14. Побудова площинної композиції з використанням лінійної перспективи.
15. Практика роботи з повітряною перспективою (світлотінь).
16. Створення композиції з кількома планами простору.
17. Побудова об'ємних форм у просторовій композиції.
18. Виконання просторової композиції з кількох об'єктів.
19. Створення просторової моделі з виділенням домінанти.
20. Індивідуальна творча робота: авторська просторова композиція.

Модуль 2. Основи кольорознавства

Лекції (20 год., 10 тем × 2 год):

1. Теорія кольору. Основні поняття та категорії. Фізична природа кольору.
2. Психологічні властивості кольору. Вплив кольору на емоції, сприйняття та поведінку.
3. Класифікація кольорів. Хроматичні та ахроматичні кольори, особливості їхнього використання.
4. Теплі та холодні гами. Виразальні можливості та символіка.
5. Закони колірних поєднань. Колірне коло Йоганнеса Іттена, основні схеми поєднання.
6. Гармонія кольорів. Аналогові поєднання, нюанси, монохромність.
7. Контраст кольорів. Види контрастів (світлотний, теплохолодний, комплементарний та ін.).
8. Колір у площині. Засоби організації композиції за допомогою кольору.
9. Колір у просторі. Світло і тінь, глибина, атмосферність кольору.
10. Символіка та емоційний вплив кольору. Колір у культурі, мистецтві та сучасному дизайні.

Лабораторні заняття (40 год., 20 тем × 2 год.)

1. Ознайомлення з колірним колом Іттена. Побудова кола основних кольорів.
2. Вправи з проміжними кольорами (додаткові відтінки у колі).
3. Практика роботи з теплими та холодними кольорами.
4. Створення композиції на контрасті теплих і холодних кольорів.
5. Виконання вправ із комплементарними парами кольорів.
6. Виконання композиції у комплементарній гамі.
7. Практика роботи з аналоговими поєднаннями кольорів.
8. Створення композиції у монохромній гамі.
9. Практика поєднання тріадних кольорових схем.
10. Виконання гармонійної композиції з тетраді (чотирьох кольорів).
11. Робота з ахроматичними кольорами (білий, чорний, сірий).
12. Виконання композиції з використанням ахроматичної гами.
13. Дослідження світлотних відношень (тональні градації кольору).
14. Виконання композиції з нюансними поєднаннями кольорів.
15. Практика контрастів (світлотний, насиченості, холодно-теплий, кількісний).
16. Виконання композиції на основі кількох типів контрасту.
17. Створення кольорової гами для декоративної площинної композиції.
18. Виконання композиції з урахуванням психологічного впливу кольору.
19. Створення колористичного рішення для художнього твору (етюд).
20. Індивідуальний проєкт: авторська композиція з унікальною колористичною схемою.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів та тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Лекцій	Лаб. роб.	Сам. роб.		Лекцій	Лаб. роб.	Сам. роб.
1	3	4	5	6	7	8	9	
Модуль 1. Основи композиції								
Лекція 1. Поняття композиції в образотворчому мистецтві. Закони та принципи композиції.	2			4				
Лекція 2. Ритм у композиції. Види ритму, закономірності повтору форм.	2			4				
Лекція 3. Симетрія та асиметрія. Пропорції, масштаб та їх роль у побудові композиції.	2			4				
Лекція 4. Центр композиції, домінанта та акценти. Засоби виділення головного.	2			4				
Лекція 5. Рівновага та гармонія елементів композиції. Контраст і нюанс.	2			4				
Лекція 6. Лінійна перспектива у композиції. Закони побудови простору.	2			4				
Лекція 7. Повітряна перспектива. Світлотінь як засіб просторової виразності.	2			4				
Лекція 8. Площинна композиція. Засоби організації площини (лінія, пляма, фактура).	2			4				
Лекція 9. Просторова композиція. Особливості побудови об'ємно-просторових форм.	2			4				
Лекція 10. Зв'язок композиції та кольору. Вступ до кольорознавства, колір як композиційний засіб.	2			4				
Лабораторне заняття 1. Вправи на пропорційні відношення елементів у композиції.			2	4				
Лабораторне заняття 2. Побудова площинної композиції з використанням симетрії.			2	4				
Лабораторне заняття 3. Виконання асиметричної площинної композиції.			2	4				
Лабораторне заняття 4. Виконання графічних вправ на ритм (повторення елементів).			2	4				
Лабораторне заняття 5. Створення композиції з урахуванням масштабу форм.			2	4				
Лабораторне заняття 6. Виконання композиції з виділенням центру.			2	4				
Лабораторне заняття 7. Практика створення композиції з домінантою.			2	4				
Лабораторне заняття 8. Створення композиції з використанням акцентів.			2	4				
Лабораторне заняття 9. Вправи на рівновагу елементів у площині.			2	4				
Лабораторне заняття 10. Композиція з контрастом форми та розміру.			2	4				
Лабораторне заняття 11. Побудова композиції з нюансними співвідношеннями			2	4				
Лабораторне заняття 12. Виконання вправ на гармонізацію елементів площини.			2	4				
Лабораторне заняття 13. Ознайомлення з основами перспективи. Прості вправи з лінійної перспективи.			2	4				
Лабораторне заняття 14. Побудова площинної			2	4				

композиції з використанням лінійної перспективи.								
Лабораторне заняття 15. Практика роботи з повітряною перспективою (світлотінь).			2	4				
Лабораторне заняття 16. Створення композиції з кількома планами простору.			2	4				
Лабораторне заняття 17. Побудова об'ємних форм у просторовій композиції.			2	4				
Лабораторне заняття 18. Виконання просторової композиції з кількох об'єктів.			2	4				
Лабораторне заняття 19. Створення просторової моделі з виділенням домінанти.			2	4				
Лабораторне заняття 20. Індивідуальна творча робота: авторська просторова композиція.			2	4				
Усього			10	40	120		4	14
Модуль 2. Основи кольорознавства								
Лекція 1. Теорія кольору. Основні поняття та категорії. Фізична природа кольору.			2	4				
Лекція 2. Психологічні властивості кольору. Вплив кольору на емоції, сприйняття та поведінку.			2	4				
Лекція 3. Класифікація кольорів. Хроматичні та ахроматичні кольори, особливості їхнього використання.			2	4				
Лекція 4. Теплі та холодні гами. Виразальні можливості та символіка.			2	4				
Лекція 5. Закони колірних поєднань. Колірне коло Йоганнеса Іттена, основні схеми поєднання.			2	4				
Лекція 6. Гармонія кольорів. Аналогові поєднання, нюанси, монохромність.			2	4				
Лекція 7. Контраст кольорів. Види контрастів (світлотний, теплохолодний, комплементарний та ін.).			2	4				
Лекція 8. Колір у площині. Засоби організації композиції за допомогою кольору.			2	4				
Лекція 9. Колір у просторі. Світло і тінь, глибина, атмосферність кольору.			2	4				
Лекція 10. Символіка та емоційний вплив кольору. Колір у культурі, мистецтві та сучасному дизайні.			2	4				
Лабораторне заняття 1. Ознайомлення з колірним колом Іттена. Побудова кола основних кольорів.				2	4			
Лабораторне заняття 2. Вправи з проміжними кольорами (додаткові відтінки у колі).				2	4			
Лабораторне заняття 3. Практика роботи з теплими та холодними кольорами.				2	4			
Лабораторне заняття 4. Створення композиції на контрасті теплих і холодних кольорів.				2	4			
Лабораторне заняття 5. Виконання вправ із комплементарними парами кольорів.				2	4			
Лабораторне заняття 6. Виконання композиції у комплементарній гамі.				2	4			
Лабораторне заняття 7. Практика роботи з аналоговими поєднаннями кольорів.				2	4			
Лабораторне заняття 8. Створення композиції у монохромній гамі.				2	4			
Лабораторне заняття 9. Практика поєднання тріадних кольорових схем.				2	4			
Лабораторне заняття 10. Виконання гармонійної				2	4			

композиції з тетраді (чотирьох кольорів).								
Лабораторне заняття 11. Робота з ахроматичними кольорами (білий, чорний, сірий).			2	4				
Лабораторне заняття 12. Виконання композиції з використанням ахроматичної гама.			2	4				
Лабораторне заняття 13. Дослідження світлотних відношень (тональні градації кольору).			2	4				
Лабораторне заняття 14. Виконання композиції з нюансними поєднаннями кольорів.			2	4				
Лабораторне заняття 15. Практика контрастів (світлотний, насиченості, холодно-теплий, кількісний).			2	4				
Лабораторне заняття 16. Виконання композиції на основі кількох типів контрасту.			2	4				
Лабораторне заняття 17. Створення кольорової гама для декоративної площинної композиції.			2	4				
Лабораторне заняття 18. Виконання композиції з урахуванням психологічного впливу кольору.			2	4				
Лабораторне заняття 19. Створення колористичного рішення для художнього твору (етюд).			2	4				
Лабораторне заняття 20. Індивідуальний проєкт: авторська композиція з унікальною колористичною схемою.			2	4				
Усього		10	40	120		4	14	

Самостійна робота

Кожна тема курсу передбачає не лише аудиторне опрацювання (лекційні та лабораторні заняття), але й **самостійну роботу студентів**. З метою закріплення отриманих знань і навичок та розвитку індивідуальної творчої діяльності на **кожну тему відводиться 4 години самостійної роботи**.

Самостійна робота включає:

- опрацювання рекомендованої навчально-методичної та наукової літератури;
- ведення конспектів та узагальнюючих схем;
- виконання графічних і живописних вправ;
- аналіз зразків мистецьких творів;
- створення власних ескізів та композиційних завдань.

Таким чином, **кожна лекційна та лабораторна тема містить 4 години самостійної роботи**, що забезпечує цілісне засвоєння теоретичного матеріалу, розвиток практичних умінь і формування індивідуального творчого стилю студента.

4.Форми контролю знань:

- поточний контроль (усні опитування, перевірка лабораторних робіт);
- модульні контрольні роботи;
- підсумковий залік (практична робота + теоретичне опитування).

5. Методи навчання

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, бесіда);

МН2 – практичний метод (лабораторні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН6 – самостійна робота;

Система та критерії оцінювання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Знання оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно	Завдання виконані повністю; роботи творчі, оригінальні; використані всі потрібні техніки й матеріали; композиційні та колористичні рішення грамотні, логічні й виразні; студент демонструє здатність до аналізу та самостійності.	Високий (творчий)	екзамен: відмінно залік: зараховано
82–89	B	дуже добре	Завдання виконані у повному обсязі; є незначні похибки у композиції чи роботі з кольором; робота менш оригінальна, але технічно грамотна; студент розуміє матеріал і може його застосувати.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
74–81	C	добре	Завдання виконані, але мають помітні недоліки; роботи менш виразні й оригінальні; у застосуванні технік і матеріалів є похибки; знання достатні для вирішення типових завдань.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
64–73	D	задовільно	Завдання виконані частково; у роботах є значні недоліки у композиції та кольорі; творчість	Середній (репродуктивний)	задовільно

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Знання оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
			проявляється слабо; студент демонструє репродуктивний рівень засвоєння матеріалу.		
60–63	E	достатньо	Завдання виконані формально; спостерігаються численні недоліки; знання фрагментарні; самостійність обмежена; студент задовольняє мінімальні критерії для отримання позитивної оцінки.	Середній (репродуктивний)	задовільно
35–59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання семестрового контролю)	Завдання виконані менше ніж наполовину або з грубими помилками; роботи не відповідають вимогам; відсутня цілісність композиції чи гармонія кольору; знання поверхові.	Низький (рецептивно-продуктивний)	екзамен: незадовільно залік: не зараховано
1–34	F	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Здобувач освіти володіє матеріалом лише на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів. Завдання практично не виконані.	Низький (рецептивно-продуктивний)	екзамен: незадовільно залік: не зараховано

9. Методичне забезпечення

1. Кольорові асоціації. Методичні матеріали з дисципліни «Кольорознавство» для студентів напряму підготовки 6.020208 «Декоративно-прикладне мистецтво» (заочна форма навчання) / О.В. Чернюшок Рівне: РДГУ, 2015. – 31с.
2. Кольоровий символізм. Навчально-методичні матеріали з дисципліни „Кольорознавство” для студентів спеціальності: 023 „образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація” (стаціонарна та заочна форми навчання) / О.В. Чернюшок. – Рівне: РДГУ, 2018. – 40с.

3. Семантика та символіка кольору. Навчально-методичні матеріали з дисципліни „Кольорознавство” для студентів спеціальності: 023 „образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” (стаціонарна та заочна форми навчання) / О.В. Чернюшок. – Рівне: РДГУ, 2021. – 40с.

4. Психологічний аспект кольору. Навчально-методичний матеріал до дисципліни „Кольорознавство” для студентів I курсу спеціальності: 023 „образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” (стаціонарна та заочна форма навчання) / Автор – укладач О.В. Чернюшок. – Рівне: РДГУ, 2020. – 46с.

5. Світло і колір як елемент в дизайні . Навчально-методичний матеріал з дисципліни „Кольорознавство” для студентів спеціальності: 023 „образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” / О.В. Чернюшок. – Рівне: РДГУ, 2019. – 25с.

6. Образно-асоціативне вираження в колористиці навчально-методичні матеріали з дисципліни „Кольорознавство” для студентів I курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне, реставрація (стаціонарна та заочна форми навчання) / О.В. Чернюшок. Рівне: РДГУ, 2021. 32с.

7. Колір в інтер'єрі. Навчально-методичні матеріали з дисципліни „Кольорознавство” для студентів I курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / О.В. Чернюшок. Рівне: РДГУ, 2022. 31 с.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література

1. Арнхейм Р. *Мистецтво і візуальне сприйняття*. – К.: Основи, 2004.
2. Іттен Й. *Мистецтво кольору*. – К.: Вид-во «Богдан», 2002.
3. Кандинський В. *Про духовне в мистецтві*. – К.: Мистецтво, 2008.
4. Лупій Г. *Композиція в образотворчому мистецтві*. – Львів: Світ, 2012.
5. Грінберг Я. *Основи кольорознавства*. – Харків: ХНУМ, 2015.

Додаткова література

6. Іттен Й. *Мистецтво форми. Основи композиції*. – К.: Артбук, 2010.
7. Клей П. *Педагогічний ескізник*. – Львів: Літопис, 2005.
8. Моліна Ф. *Кольорознавство для художників і дизайнерів*. – М.: АСТ, 2010.
9. Чинг Ф. *Форма, простір і порядок*. – М.: АрхиТектура-С, 2014.
10. Хаузер А. *Соціологія мистецтва*. – К.: Мистецтво, 2011.

Електронні ресурси

Онлайн-колірні інструменти:

Adobe Color (<https://color.adobe.com/>) – генератор колірних схем.

Paletton (<https://paletton.com/>) – інтерактивне колірне колесо.

Coolors (<https://coolors.co/>) – генератор гармонійних палітр.

Освітні платформи:

Khan Academy – курси з мистецтва та дизайну (<https://www.khanacademy.org/>).

Coursera – курси з кольорознавства та композиції (<https://www.coursera.org/>).

MoMA Learning – освітній ресурс Музею сучасного мистецтва (https://www.moma.org/learn/moma_learning).

Візуальні архіви та бібліотеки:

Europeana (<https://www.europeana.eu/>) – цифрова культурна спадщина Європи.

Google Arts & Culture (<https://artsandculture.google.com/>) – віртуальні виставки та роботи світових музеїв.

WikiArt (<https://www.wikiart.org/>) – онлайн-енциклопедія живопису.